
Tomaž KRPIČ

Hervé Juvin

The Coming of the Body

Verso, London in New York 2010,

str. 200, 27.95 \$

(ISBN-10 1844673103)

Kdor pravi, da lahko svež veter na področju sociologije telesa zapiha le iz smeri Britanskega otočja, se krepko moti. Včasih kaj prinese tudi iz Francije ali kakega drugega dela sveta. Res pa je, da nov veter ni nujno povsem sociološko obarvan. Hervé Juvin, predsednik in ustanovitelj *Eurogroup Institute*, namreč v osnovi ni sociolog, ampak ekonomist, v najplemenitejšem pomenu besede pa je avtor knjige *L'av nement du corps*, ki je v izvirniku v francoskem jeziku izšla že leta 2005, tudi esejist. Tako se knjiga bere kot izredno prefinjen in temeljit premislek o položaju, ki ga v moderni družbi zaseda posameznikovo telo oziroma proces njegovega utelešenja, pri čemer je ekonomski vidik sicer evidentno izpričan, a ne pretirano poudarjen.

Nekoliko ganljiva, morda celo nekako nostalgična, je avtorjeva trditev, da je zahodna kapitalistična družba na dobri poti, da ji v 21. stoletju uspe doseči tisto – lahko bi sicer rekli, da gre prej za stranski produkt, kakor pa za zavestno odločitev – česar se je izvorno namenil doseči socializem v 20. stoletju. Namreč: prej ali slej ji bo uspelo celovito spremeniti podobo človeštva. V samem jedru te historične spremembe je posameznikovo telo oziroma nekatere družbene,

kulturne in politične spremembe, ki so z njim tesno povezane. Po Juvinu telo namreč ni zgolj posameznikov projekt, kot bi se izrazil Anthony Giddens. Za avtorja knjige je telo celo več kot zgolj družben projekt. Je civilizacijski projekt. Izboljšanje življenjskih razmer, napredek v medicinski znanosti, materialno izobilje, odsotnost dolgotrajnih in obsežnih vojaških spopadov in še nekateri drugi dejavniki, ki ugodno vplivajo na človekovo telo, so vzrok velikih demografskih sprememb. Pričakovana življenjska doba posameznika se je v 20. stoletju v razvitem svetu podaljšala za skoraj dvakrat. Ob sočasnem upadu natalitete so se razvite družbe znašle v hudi zagati. Delež starejših ljudi se ob hkratnemu zmanjševanju deleža delovno aktivnih posameznikov nevarno povečuje. Problem, ki iz tega izvirata, je v prvi vrsti ekonomske narave. Ob takšnem trendu in ob naraščajočih medicinskih stroških, ki nastopijo v zadnji fazi posameznikovega življenja, bo kmalu zmanjkalo denarja v pokojninskih in zdravstvenih blagajnah. Spremembe so torej neizogibne, urgentne, hkrati pa bodo tudi boleče, saj so tesno povezane z zmanjševanjem socialne varnosti.

Spremembe, povezane z novim položajem posameznikovega telesa v moderni družbi, pa niso zgolj ekonomske, ampak tudi družbene, kulturne in politične. Juvin tako ugotavlja, podobno kot na nekem drugem mestu Bryan S. Turner, da bodo spremembe tolikšne, da ne bodo zaobšle niti tako zelo rigidne in za spremembe neobčutljive institucije, kot je na

primer religija. Izredno podaljšanje življenjske dobe je s seboj prineslo podaljšano otroštvo in četrto, v prihodnosti morda celo peto življenjsko obdobje. Avtor v knjigi ne govori eksplicitno o možnosti, da bo v prihodnosti prišlo do velikih sprememb, kar se tiče razumevanja in poteka faz življenjskega cikla posameznika, vendar pa bralec ob branju njegovega dela vseeno dobi občutek, da bo to neizogibno. Govoriti o mladosti in starosti je bilo smiselno, vse dokler je telo ostajalo eden od najpomembnejših pokazateljev procesa staranja. Telo se sicer v današnjem času še vedno stara. Kdo ve, kaj bo glede tega prinesla oddaljena prihodnost, toda moderna medicina je v 20. stoletju na področju genetike napravila tolikšen preskok, da je na začetku novega stoletja mogoče govoriti o tem, da človek postopoma prevzema nadzor nad genetskim materialom, in s tem tudi nad življenjem samim. Nadzor se kaže tudi kot medicinsko (pre) oblikovanje posameznikovega telesa. Starejši posamezniki lahko tako prav s pomočjo novih dognanj v medicini do neke mere ohranjajo kult mladosti v svojih glavah in telesih tudi še v relativno pozni starosti. Vsekakor nas ne more presenetiti dejstvo, da generacija med 56. in 65. letom starosti danes velja za najbolj zadovoljno generacijo. Kako bi tudi ne bili zadovoljni, saj srednji in višji sloj razpolaga z občutnimi finančnimi sredstvi, ob tem pa jim tudi njihova telesa, v primerjavi z generacijami njihovih staršev, še vedno dobro služijo?! Kako daleč lahko pripelje želja po mladosti, je v

tem trenutku še vedno težko oceniti. Toda, če se bo trend nadaljeval v tej smeri, bomo nekoč lahko govorili celo o ukinitvi starosti. In nemara tudi o ukinitvi mladosti, kajti brez starosti tudi mladosti ne more biti.

Dolgoživost posameznikovega telesa in njegova sposobnost, da telo preoblikuje po lastni volji, vodita v stanje, ki ga Juvin imenuje *kultura nezvestobe*. Slednja se najlepše kaže v spremembi partnerskih odnosov. Nihče več ne pričakuje, da bo v partnersko zvezo vstopil z zaobljubo: »... dokler naju smrt ne loči!« Življenje je postalo enostavno predolgo, da bi se bil posameznik pripravljen vezati za čas njegovega trajanja zgolj na eno samo osebo. Ali pa da bi si ustvaril zgolj eno samo družino. Ali se podal zgolj na eno samo poklicno pot. Zdi se, da je danes možno vse, saj ima razviti svet v svojih rokah sredstev v izobilju, le vizij mu, kar je paradoksalno, primanjkuje. Na trgu je sicer vizij dovolj, a kaj ko je njihova vrednost nizka in je pogosto odvisna od posameznikove dnevne politike. Kajti zaupanje v vizije obstaja zgolj in edinole ob predpostavki, da je svet materialno in idejno omejen. V takšnem svetu imajo vizije za posameznika smisel, sicer pač ne. Odsotnost vizij spremlja odsotnost načrtov za prihodnost. Deloma zato, ker za načrtovanje prihodnosti ni več prave potrebe, saj je možnosti veliko, iz njih pa se bo prej ali slej že kaj izcimilo, deloma pa tudi zato, ker so za produkcijo želje sedaj zadolženi moderni »vizionarji« in »načrtovalci«, ki posameznike v zameno za ustrezno plačilo oskrbijo z indivi-

dualnim načrtom za prihodnost. Posameznikom tako ne preostane drugega, kot da se zatečejo v individualnost in profesionalnost, v najboljšem primeru tudi v zavetje družinskega življenja.

Z nastopom *družbe telesa* (avtorjev izraz) v 20. stoletju pa bi nemara končno vendarle lahko govorili tudi o koncu religije oziroma točneje o nastopu njene obsoletnosti v 21. stoletju. Zavest o minljivosti človeka je namreč eden od najpomembnejših elementov, ki vplivajo na nastanek in položaj religije v družbi. Smrt pa je, kakor vsi dobro vemo, tudi telesna zadeva. V času pred 20. stoletjem je bila smrt praviloma naključen dogodek, na katerega posameznik sam praviloma ni mogel ali pa tudi ni znal vplivati. S skorajda enako možno verjetnostjo je lahko smrt posameznika nastopila v katerem koli od življenjskih obdobj. Z nastopom moderne medicinske znanosti pa je smrt postala kontroliran dogodek. In to ne le na način njenega postopnega odlaganja na četrto, zadnjo fazo posameznikovega življenja, ampak celo na način njene preprečitve. Zazdaj je nesmrtnost sicer zgolj pobožna želja nekaterih futurističnih zanesenjakov, a morada je to za začetek vseeno dovolj. Na začetku 21. stoletja smo vendarle še vedno zgolj pri tem, da smo posameznikovo smrtno uro potisnili kolikor je le mogoče daleč v starost, in morada še na tem, da si bomo lahko kmalu izbirali trenutek svoje lastne smrti (evtanazija). V kolikor medicini ne bo uspelo ob dodatnem podaljševanju življenjske dobe hkrati tudi odpraviti

bolezni in s tem trpljenja, bo stavek: »*Želim ti prijetno smrt.*«, najbrž zadnji, ki ga bomo slišali od svojih svojcev in prijateljev. V kolikor pa bi medicini res kdaj uspelo ukaniti smrt, bo to prav gotovo konec religije.

Trpljenje, želja in odpuščanje se počasi umikajo užitku, dolgotrajnosti in pozabi. Ko je Pierre Bourdieu v svojih delih govoril o telesnem kapitalu kot o posebni obliki kulturnega kapitala, prav gotovo ni imel v mislih, da bo dolgoživost posameznika nekoč postala njegov najpomembnejši kulturni kapital. Telo, pravi Juvin, v kulturi dolgoživosti postane posamezniku vse (telo-dom, čeprav Juvin tega izraza ne uporablja). Redukcija se odvija na dveh ravneh: »pod« in »nad« posameznikom. V prvem primeru gre za redukcijo biološkega telesa, kar se kaže kot nadomeščanje posameznih delov človekovega telesa z deli teles drugih ljudi ali pa z ustreznimi biomehanskimi protezami. V drugem primeru pa gre za redukcijo družbe. Ker se posameznik vse bolj osredotoča predvsem na svoje telo, in sicer z očitnim namenom, da bi si zagotovil dolgoživost, in ker razvoj tehnologije omogoča, da posameznik lahko zmanjša tveganja v odnosih z drugimi ljudmi preprosto tako, da se jim dobesedno izogne, se s tem zmanjšuje pomen družbene strukture. Juvin tako v knjigi govori celo o koncu družbe.

Angleški prevod Juvinovega dela *L'avnement du corps* je vsekakor dobrodošel prispevek na poti k novim razumevanjem položaja telesa v družbi 21. stoletja. Juvin v svojih ne-

koliko futurističnih razmišljanjih sicer pogosto močno pretirava. Najlepše se to kaže v njegovih trditvah, da se vpliv, ki ga ima na družbene, kulturne in politične spremembe novi položaj telesa, kaže kot ukinjanje re-

ligije, družbe, družine, staranja, smrti in podobno. Seveda Juvin pri tem ne misli povsem resno. Le opozarja nas, da je pred nami prihodnost, o kateri morda vemo še premalo, da bi vedeli, kako jo poimenovati.